

การเรียบเรียงบทเพลง “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา The Arrangement “Mea Hang Lullaby” for Orchestra

ปภาตพงศ์ วันภักดี

Papartpong Wanpakdee

อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding Author Email: Wanpakdee.mic@gmail.com

Received: 3 July 2024

Revised: 30 August 2024

Accepted: 4 September 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงพื้นบ้าน “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา และ 2. เพื่อบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตกและปฏิบัติรวมวง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย จำนวน 57 คน ที่มาจากการเลือกแบบเจาะจงทั้งหมด แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) บทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก เป็นการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงออร์เคสตรา สามารถแบ่งท่อนเพลงออกเป็นทั้งหมด 4 ท่อน ได้แก่ (1) ท่อนนำ (2) ตอน A (3) ตอน B และ (4) ท่อนหางเพลง บทเพลงนี้อยู่ในท่วงทำนองเสียง เอไมเนอร์เพนทาโทนิค และอยู่ในอัตราจังหวะ 2/4 โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสาน 2 แนวคิด คือการใช้ทฤษฎีตะวันตกแบบอิงท่วงทำนองเสียง สำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงนี้ และ 2) การใช้เทคนิคสำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีตะวันตก โดยบทเพลงมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 06.23 นาที

คำสำคัญ: การเรียบเรียงบทเพลง, แม่ฮ้างกล่อมลูก, วงออร์เคสตรา

Abstract

This research consists purposes were 1. orchestrate the traditional tune Mae Hang Lullaby and 2. to include this structure into the instruction of individual Western instrument practice and group performance. This is a qualitative research. The research instruments are interviews and observation forms. The target group of the research is 57 people, all of whom were selected purposively. The information gathered from interview forms observation forms and related documents were then content analysis. The study demonstrates that 1) a complete musical analysis divides the song into four components: an introduction, sections A and B, and a conclusion. The A minor Pentatonic scale and 2/4-time signature are used to compose these portions. The researcher utilized two harmonizing concepts applying Western music theory that relies on key signatures for the purpose of harmonizing and 2) applying methods for harmonizing Western music. The whole duration of the piece that uses modern composition theories and Western music is around 6-minute, 23-second.

Keywords: The Arrangement, Mea Hang Lullaby, Orchestra

บทนำ

บทเพลงพื้นบ้านเป็นมรดกวัฒนธรรมทางดนตรีที่สำคัญที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละยุค ในแต่ละท้องถิ่นจะมีเสียงและสำเนียงเฉพาะของตนเอง ซึ่งจะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด อุดมการณ์ เป็นดนตรีที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน มีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อนทั้งด้านทำนองเพลง จังหวะ ภาษา เนื้อร้อง และวิธีการบรรเลง โดยที่ไม่มีการจดบันทึก แต่จะสืบทอดผ่านการจดจำระหว่างครูกับลูกศิษย์โดยตรง เน้นการจดจำและการปฏิบัติตาม ถูกประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรม หรือเพื่อสร้างความงดงามให้เกิดสุนทรียภาพทางด้านเสียง

ในปัจจุบันนี้บทเพลงพื้นบ้านอีสานมักได้ยินได้ฟังจากการบรรเลงในเครื่องดนตรีอีสานเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการบรรเลงเดี่ยวเครื่องดนตรีหรือการรวมวง แม้จะพบการเรียบเรียงดนตรีขึ้นใหม่ในเครื่องดนตรีตะวันตกตามเวทีนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ทางดนตรีอยู่บ้าง จากการศึกษางานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการชมการแสดงดนตรีตามสถานที่ต่าง ๆ ผู้วิจัยพบประเด็นที่เป็นจุดด้อยของเครื่องดนตรีอีสาน 3 ด้าน คือ 1) เครื่องดนตรีอีสานมีข้อจำกัดทางเสียง ในทางทฤษฎีจัดอยู่ในกลุ่มเสียงของเอเชีย คือ มี 5 เสียง เรียกว่าเพนทาโทนิคสเกล (Pentatonic Scale) คือ เสียงที่ 1 ห่างจากเสียงที่ 2 ครึ่งเสียง เสียงที่ 2 ห่างจากเสียงที่ 3 หนึ่งเสียง เสียงที่ 3 ห่างจากเสียงที่ 4 หนึ่งเสียง เสียงที่ 4 ห่างจากเสียงที่ 5 หนึ่งเสียงครึ่ง แตกต่างกับเครื่องดนตรีตะวันตกสามารถบรรเลงได้ถึง 12 เสียง ในบันไดเสียงไดอาโทนิคที่สมบูรณ์ (Diatonic Scale) ประกอบไปด้วยโน้ต 8 ตัว คือ C D E F G A B C (ณัชชา โสคติยานุรักษ์, 2542, น.51) 2) เทคนิคการบรรเลงในบทเพลงพื้นบ้านมีน้อย เทคนิคเด่นที่มักพบในการบรรเลง ได้แก่ เทคนิคโน้ตเบียด (Acciaccatura) เทคนิคโดรน หรือ เสียงค้าง และเทคนิคครูดสาย (Glissando) ซึ่งน้อยมากและไม่มีการพัฒนาเทคนิคในการประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ หากเทียบกับเทคนิคดนตรีตะวันตกที่ถูกพัฒนาต่อเนื่องมายาวนาน ตั้งแต่ยุคกลาง (Middle Ages) ค.ศ. 450 - 1450 ถึงยุคศตวรรษที่ 20 (Modern Period) ค.ศ. 1900 - ปัจจุบัน 3) เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานได้รับความนิยมเล่นน้อยในกลุ่มนักดนตรีรุ่นใหม่ เมื่อเทียบกับเครื่องดนตรีสากล ผู้วิจัยพบว่านักศึกษาที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเลือกเรียนเครื่องดนตรีตะวันตกเป็นจำนวนมาก จากความนิยมเล่นเครื่องดนตรีพื้นบ้านน้อยนี้ ทำให้บทเพลงพื้นบ้านอีสานถูกลดความสำคัญลงไปในการศึกษาด้วย

ดังนั้น จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจนำบทเพลงพื้นบ้านอีสานมาเรียบเรียงใหม่ให้เกิดความร่วมสมัยกับวงออเคสตรา ซึ่งสามารถนำเสนอเทคนิคจากเครื่องดนตรีตะวันตกได้หลากหลาย ทั้งนี้เพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านของอีสาน โดยนำเสนอวิธีการเรียบเรียงใหม่ด้วยการใช้ทฤษฎีดนตรีตะวันตก นอกจากนี้ยังบูรณาการบทเพลงกับรายวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตก และปฏิบัติรวมวง เพื่อให้นักศึกษาได้พัฒนาศักยภาพการบรรเลงดนตรีร่วมกันผ่านการศึกษาบทเพลงพื้นบ้าน และฝึกการแสดงต่อหน้าสาธารณะชน โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎีดนตรีตะวันตกเพื่อให้เกิดการประพันธ์เพลงที่เหมาะสม และได้ใช้แนวคิดการเรียบเรียงเสียงประสาน 2 แนวคิด คือ การใช้ทฤษฎีตะวันตกแบบอิงกุญแจเสียง (Tonality) สำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงนี้ และการใช้เทคนิคสำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีตะวันตก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงพื้นบ้าน “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออเคสตรา
2. เพื่อบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตกและปฏิบัติรวมวง

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการประพันธ์ดนตรีจากดนตรีตะวันตกในยุคต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคคลาสสิก (Classical Period) ค.ศ. 1750 – 1820 ไปจนถึง ยุคศตวรรษที่ 21 (The Twentieth Century) ค.ศ. 2000 – ปัจจุบัน ได้แก่ การใช้โครงสร้าง เทคนิคการบรรเลง การสอดประสานในกุญแจเสียงเพนทาโทนิค ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาบทเพลงเพื่อเป็น

แนวทางในการประพันธ์จากทั้งนักประพันธ์ต่างประเทศและในประเทศ เช่น Violin Concerto in D Major, Op. 61 (Ludwig Van Beethoven), Mazurkas, Op. 68: No. 4 in F Minor, Andantino (Fryderyk Franciszek Chopin), Fifty Russian Folksongs (Pyotr Ilyich Tchaikovsky), English Folk Song Suite (Ralph Vaughn-Williams), La Mer (Claude Debussy), Bolero (Maurice Ravel), Firebird, Petrushka, The Rite of Spring (Igor Stravinsky), In C (Terry Riley), Piano Phase, Clapping Music for Two Performers (Steve Reich), Two Pages, Music in Fifths (Philip Glass), Summa for String Orchestra (Arvo Part), E-san Folksong Suit by Thailand Philhamonic Orchestra, Thai Music for String Orchestra by Assistant Professor Dr. Nora-ath Chanklum, Sound of Ubon Ratchathani, Spiritual of E-San by Chavalit Chaingam, แม่ฮ้างกล่อมลูก เรียบเรียง โดย ทองเบส ทัตถน, ปู่ป้าหลาน เรียบเรียงโดย ธนินท์รัฐ คำมาธีรวิทย์, I-SARN ประพันธ์โดย นพ โสทธิพันธ์, 3 Elements Rhythm ประพันธ์โดย ทรงวุฒิ เรืองจันทร์, Siam Mitr Talk ประพันธ์โดยไพรัช ลูกจันทร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ จำนวน 57 คน ซึ่งทั้งหมดมาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ ผู้ควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์ และผู้สร้างสรรค์ จำนวน 34 คน 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 20 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มปฏิบัติ กลุ่มบุคลากร ประเภทกลุ่มผู้ควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์ รวมถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป

2.2 แบบสัมภาษณ์ชนิดที่ไม่มีโครงสร้าง จะใช้สัมภาษณ์จากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิดไม่จำกัดคำตอบเพื่อจับประเด็นนำมามีความหมายโดยใช้ทฤษฎี และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป แล้วนำมาสังเคราะห์องค์ความรู้ในการพัฒนาทางด้านดุริยางคศิลป์ตะวันตกต่อไป

2.3 แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วม ใช้ในการสังเกตบุคลากร กลุ่มผู้ควบคุมกระบวนการในการสร้างสรรค์ใช้สำหรับสังเกตสภาพทั่วไป การดำเนินชีวิตประจำวัน วิธีการสอน การดำเนินกิจกรรมในการฝึกปฏิบัติ และเหตุการณ์ทั่วไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจ (Basic Survey) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ใช้ในการสำรวจข้อมูลภาคสนามโดยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Ascriptive Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเรียบเรียงบทเพลง “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงพื้นบ้าน “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา

ผลการวิจัยพบว่า การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูกในรูปแบบของวงออร์เคสตรา วงดนตรีมาตรฐานคลาสสิกที่เกิดขึ้นราวกลางศตวรรษที่ 18 หรือในยุคคลาสสิก (Classical Period) ค.ศ. 1750-1820 ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 4

กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเครื่องสาย กลุ่มเครื่องลมไม้ กลุ่มเครื่องทองเหลือง และกลุ่มเครื่องตี คำว่า “ออร์เคสตรา” มาจากภาษากรีก แปลว่า สถานที่เต้นรำ แต่เดิมหมายถึง วงดนตรีที่ประกอบไปด้วยเครื่องสายซึ่งใช้นักดนตรีมากกว่า 1 คนเล่นในแต่ละแนว ต่อมาเครื่องลมและเครื่องตีเพิ่มเข้ามา (ณัชชา พันธุ์เจริญ 2552, 213) การเรียบเรียงเพลงในรูปแบบวงออร์เคสตรานี้ ทำให้เกิดลักษณะเสียงที่ต่างกันของเครื่องดนตรี (Tone Color หรือ Timbre) ความดัง-เบาของเสียง (Dynamic) จากกลุ่มเครื่องดนตรีที่หลากหลาย ในวง จากการศึกษาบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก สามารถแบ่งท่อนเพลงออกเป็นทั้งหมด 4 ท่อน คือ 1) ท่อนนำ (Introduction) 2) ตอน A (Section A) 3) ตอน B (Section B) 4) ท่อนหางเพลง (Coda) โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดในการเรียบเรียงเพลง 2 แนวคิด คือ 1) การใช้ทฤษฎีตะวันตกแบบอิงกฏแจเสียง (Tonality) สำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงนี้ 2) การใช้เทคนิคสำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีตะวันตก มีดังนี้

1.1 การใช้ทฤษฎีตะวันตกแบบอิงกฏแจเสียง (Tonality) สำหรับการเรียบเรียงเสียงประสาน

โครงสร้างของบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก ประกอบไปด้วยส่วนประกอบเฉพาะของบทเพลง (Functional Sections) 4 ท่อน ในทางดนตรี มีคำเฉพาะบางคำที่ใช้บรรยายลักษณะของส่วนต่าง ๆ ของโครงสร้าง แต่ละส่วนมีจุดมุ่งหมายเฉพาะต่อโครงสร้างทั้งหมดของบทเพลงหนึ่ง (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2557, น.58) ได้แก่ 1) ท่อนนำ (Introduction) 2) ตอน A (Section A) 3) ตอน B (Section B) และ 4) ท่อนหางเพลง (Coda)

ตารางที่ 1 โครงสร้างของบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก

ท่อนเพลง	Introduction	A	B	A1	B2	A	B	Coda
Measure	1-22	23-43	44-83	84-102	103-141	142-159	160-199	200-211
Key	A minor	A minor	A minor	A minor	A minor	A minor	A minor	C Major
Cadence	-	Imperfect Cadence (VII-i)	Imperfect Cadence (VII-i)	Perfect Authentic Cadence (V-i)	Imperfect Cadence (VII-i)	Perfect Authentic Cadence (V-i)	Imperfect Cadence (VII-i)	-

ท่อนนำ (Introduction) ส่วนต้นของเพลง ซึ่งมีใช้เป็นแนวทำนองหลักแต่ประการใด แต่เป็นส่วนนำ คล้าย ๆ คำนำของความเรียงที่อยู่ก่อนเนื้อเรื่อง (ห้องที่ 1-22) ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ โดยวางโครงสร้างของประโยคเพลงยาว 22 ห้อง ในกฏแจเสียง Am อัตราจังหวะ 2/4 โดยโครงสร้างคอร์ดในช่วงนำนี้สร้างขึ้นจากคอร์ด Am7 ให้มีการเคลื่อนที่ลงของแนวเสียงเบสแบบครึ่งเสียง (Chromatic) ที่เครื่อง Double Bass เพื่อสื่อถึงช่วงเวลาของผู้เป็นแม่ที่กำลังคิดวนเวียนถึงคนรักที่จากไป ตามความเป็นมาในบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก ด้วยการใช้คอร์ด Am7 คอร์ดเดียว และใช้แนวเบสเคลื่อนลงครึ่งเสียงจากโน้ตตัว A-G#-G-F# ในช่วงนี้มีการใช้รูปพรรณสัณฐาน (Polyphonic Texture) จบประโยคเพลงที่คอร์ด G ห้องที่ 21 ในจุดพักแบบไม่สมบูรณ์ (Cadence) ให้ความรู้สึกเหมือน Half Cadence ดังตัวอย่างภาพ

Figure 1 shows a musical score for Piano and Double Bass. The Piano part features chords: Am⁷, Am⁷/G^b, Am⁷/G, and Am⁷/F^b. The Double Bass part features a chromatic line. The Piano part also shows chords: Am⁷, Am⁷/G^b, Am⁷/G, Am⁷/F^b, F, F^b, and G.

รูปภาพที่ 1 การเคลื่อนที่ของแนวเสียงเบสลงแบบ Chromatic ใน Double bass (ปภาตพงศ์ วันภักดี, 2567)

ตอน A (ห้อง 23-43) และตอน B (ห้องที่ 44-85) ยึดหลักโครงสร้างเดิมของเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก อยู่ในกฎเสียง เอไมเนอร์เพนทาโทนิค (A minor Pentatonic) อัตราจังหวะ 2/4 ตอน A ใช้กลุ่มเครื่องสายในการบรรเลงทั้งท่อน ทำนองหลักอยู่ที่เครื่อง Violin 1 มีประโยคเพลงยาวเป็นประโยคเดียว จบประโยคเพลงแบบโดยใช้จุดพักปิดแบบไม่สมบูรณ์ (Imperfect Cadence): Chord G-Am (VII-i) ในห้องที่ 42-43 และกลุ่มเครื่องเป่าเข้ามาบรรเลงร่วมกันในตอน B มีประโยคเพลงยาวเป็นประโยคเดียวเช่นกัน ใช้รูปพรรณประสานแนว (Homophony Texture) จบจุดพักปิดแบบไม่สมบูรณ์ (Imperfect Cadence): Chord G-Am (VII-i) ห้องที่ 82-83 ดังตัวอย่างภาพ

Figure 2 shows a musical score for E. Gtr., Vln. I, Vln. II, Vla., Vc., and Db. The E. Gtr. part shows chords: G, Am, G, Am. The Vln. I part shows a melody section. The Vln. II, Vla., Vc., and Db. parts show accompaniment.

รูปภาพที่ 2 ตัวอย่างแนวทำนองบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูกในเครื่อง Violin 1 และจุดพักปิดแบบไม่สมบูรณ์ของตอน A Chord G-Am (VII-i) ห้องที่ 42-43 (ปภาตพงศ์ วันภักดี, 2567)

รูปภาพที่ 3 การใช้รูปพรรณประสานแนว (Homophonic Texture) และจุดพักปิดแบบไม่สมบูรณ์ Chord G-Am (VII-i) ห้องที่ 82-83 (ภาตพงศ์ วันภักดี, 2567)

ตอน A1 (ห้องที่ 84-101) และตอน B1 (ห้องที่ 102-141) ดำเนินเพลงด้วยการกลับมาของทำนองเดิมแบบตอน A แต่ผู้วิจัยใช้โครงสร้างคอร์ดที่ต่างกับตอน A และตอน B โดยใช้วิธีการดำเนินคอร์ดด้วยการให้แนวเบสเคลื่อนที่ลงแบบครึ่งเสียง (Chromatic) วิธีการเดียวกันกับท่อนนำ (Introduction) มาใช้ ทำนองหลักอยู่ที่เครื่อง Violin 1, Flute, Clarinet และใช้รูปพรรณหลากหลายแนว (Polyphony Texture) ด้วยการใช้นิเทศทำนองซ้อน (Counter Melody) ในเครื่อง Violin 2 และ Cello ในบางช่วง บางตอน และจบจุดพักของท่อน A1 (ห้องที่ 100-101) จบประโยคเพลงด้วยจุดพักแบบสมบูรณ์ (Perfect Authentic Cadence): Chord E-Am (V-i) ตอน B1 (ห้องที่ 140-141) จบประโยคเพลงด้วยจุดพักปิดแบบไม่สมบูรณ์ (Imperfect Cadence): Chord G-Am (VII-i)

รูปภาพที่ 4 การเคลื่อนที่ของแนวเสียงเบสลงแบบครึ่งเสียง (Chromatic) ที่เครื่อง Double Bass และการใช้รูปพรรณหลากหลายแนว (Polyphonic Texture) (ภาตพงศ์ วันภักดี, 2567)

ท่อนหางเพลง (Coda) เป็นส่วนท้ายของบทเพลง คล้ายกับบทสรุปของความเรียง ปกติส่วนปิดท้ายมักจะมีคามยาวไม่มากนัก (ห้องที่ 199-211) มีการเคลื่อนย้ายกุญแจเสียงจาก Am ไป C และมีการใช้หน่วยจังหวะย่อยเอก (Rhythmic Motif) หน่วยจังหวะย่อยของแนวทำนองเข้าไปซ้ำมา และการยืมคอร์ด (Borrowed Chord) เป็นคอร์ดที่ไม่อยู่ในกุญแจเสียงหลัก แต่ถูกยืมมาจากกุญแจเสียงอื่น จากกุญแจเสียงคู่ขนาน (Parallel Key) (C Minor) คือคอร์ด Gm7 มาปรับใช้

รูปภาพที่ 5 การยืมคอร์ด (Borrowed Chord) และการใช้หน่วยจังหวะย่อยเอก (Rhythmic Motif) (ปภาตพงศ์ วันภักดี, 2567)

1.2 การใช้เทคนิคสำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีตะวันตก ได้แก่ 1) การสร้างสรรค์ท่อนนำด้วยการใช้เทคนิคแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato), เทคนิคการเลียน (Imitation), เทคนิคการขยายส่วน (Augmentation), เทคนิคการทบโน้ต (Doubling)

1.1) กลุ่มเครื่องสาย (Strings Section) ในท่อนนำ (Introduction) ห้องที่ (1-22) กลุ่มเครื่องสายมีการใช้เทคนิคแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato) คือแนวทำนองหรือจังหวะที่เล่นซ้ำไปซ้ำมา เป็นแนวหลักของเพลง (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2552, น.216) เริ่มจากเครื่อง Violin 1 ทำหน้าที่เป็นทำนองหลักประกอบไปด้วยโน้ต Mi, Re, Do, Sol และ Violin 2, Viola, Cello ทำหน้าที่ดำเนินคอร์ดด้วยจังหวะซ้ำ ๆ กันในลักษณะของออสตินาโตจังหวะ (Rhythmic Ostinato) ลักษณะจังหวะที่เล่นซ้ำกลับไปกลับมาหลายเที่ยว ตั้งแต่ห้องที่ 1-20 ดังภาพตัวอย่าง

ภาพที่ 6 การใช้เทคนิคแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato) ในกลุ่มเครื่องสาย (Strings Section) (ปภาตพงศ์ วันภักดี, 2567)

1.2) กลุ่มเครื่องลมไม้และทองเหลือง (Woodwind & Brass Section) ในท่อนนำ (Introduction) กลุ่มเครื่องลมไม้และทองเหลืองมีการใช้เทคนิคการเลียน (Imitation) (ห้องที่ 4-11) คือการเลียนกันของทำนองระหว่าง 2 แนวขึ้นไป เกิดจากทำนองเดียวกันที่เริ่มไม่พร้อมกัน ผลัดกันเข้า เทคนิคการเลียน (Imitation) เป็นวิธีการหรือสไตล์ที่นิยมใช้ในการประพันธ์เพลงในยุคเรเนอซองค์ จนกลายเป็นวิธีการหรือสไตล์ที่นิยมประพันธ์เพลงในยุคนั้น (โกวิทย์ ชันศิริ, 2560, น.54) โดยผู้วิจัยได้สร้างสรรค์เทคนิคการเลียนทำนองในท่อนนำของเพลงแม่ช้างกล่อมลูก ดังนี้ กลุ่มทำนองหลักแรกอยู่ในเครื่อง Alto Saxophone ประกอบไปด้วยโน้ต Mi, Sol, Mi, Mi, Sol, Do, Do, Re, Mi ห้องที่ 4 จากนั้นมีการเลียน (Imitation) เกิดขึ้นในเครื่อง Trumpet 1 ห้องที่ 6-11 และใช้เทคนิคการขยายส่วน (Augmentation) เป็นการนำลักษณะจังหวะของทำนองมาขยายส่วนให้ค่าตัวโน้ตและค่าตัวหยุดเพิ่มมากกว่าเดิมเท่าตัว (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2563, น.40) และเกิดการสอดประสานในช่วงท้าย ถัดมาเครื่อง Trombone ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์เทคนิคทำนองซ้อน (Counter Melody) เข้าไปเพื่อให้การสอดรับกับทำนองหลัก ห้องที่ 8-11

รูปภาพที่ 7 การใช้เทคนิคการเลียน (Imitation), เทคนิคการขยายส่วน (Augmentation) และเทคนิคทำนองซ้อน (Counter Melody) (ปภาตพงศ์ วันภักดี, 2567)

ประโยคเพลงที่ 2 (ห้องที่ 12-22) ในท่อนนำ (Introduction) ห้องที่ 12 มีการใช้ทำนองซ้อน (Counter Melody) ในลักษณะเทคนิคแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato) ในเครื่อง Trumpet 2 และเครื่อง Trombone ทำนองหลักยังอยู่ในเครื่อง Alto Saxophone และเครื่อง Trumpet 1 บรรเลงทำนองพร้อมกันแต่มีการใช้เทคนิคการทบโน้ต (Doubling) ขึ้น 1 ช่วงเสียงเพื่อสร้างความแตกต่างให้กับช่วงท้ายของท่อนนำ (Introduction) ดังตัวอย่างภาพ

รูปภาพที่ 8 การใช้เทคนิคการทบโน้ต (Doubling) และเทคนิคแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato) (ปภาตพงศ์ วันภักดี, 2567)

ท่อน A และ B (ห้องที่ 23-43) ผู้วิจัยสร้างสรรค์กลุ่มจังหวะซ้ำกันออสตินาโตจังหวะ (Rhythmic Ostinato) ในกลุ่มเครื่องสาย ประกอบด้วย Violin 2, Viola, Cello, Double Bass เคลื่อนที่ไปด้วยกันด้วยการเล่นเทคนิคการเล่นแบบเสียงขาด (Staccato) โดยได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์จากจังหวะของบทเพลงพื้นบ้านอีสาน นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินจังหวะเพลงในช่วงแรก ดังตัวอย่างภาพ

รูปภาพที่ 9 การสร้างสรรค์การดำเนินจังหวะจากบทเพลงพื้นบ้านอีสาน (ปาทพงศ์ วันภักดี, 2567)

2. การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตกและปฏิบัติรวมวง

ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตก และปฏิบัติรวมวง เมื่อผู้วิจัยเรียบเรียงเพลงแล้วเสร็จ และได้ทำการตรวจทานการเรียบเรียงบทเพลงกับอาจารย์ประจำเครื่องเอกของแต่ละเครื่อง ก่อนส่งโน้ตเพลงให้กับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตกและวิชาปฏิบัติรวมวง ในระยะเวลา 1 เดือน ได้แบ่งวันเวลาฝึกซ้อมออกเป็น 4 วัน ได้แก่ วันอังคาร พุธ พฤหัสบดี และศุกร์ ใช้เวลาฝึกซ้อม 4-5 ชั่วโมงต่อวัน แบ่งออกเป็นฝึกซ้อมเทคนิคที่สร้างขึ้นจากบทเพลง 7 เทคนิค ได้แก่ 1) การเล่นเสียงยาว (Long Tone) 2) การเล่นบันไดเสียง (Scale) 3) การเล่นโน้ตแยก (Arpeggio) 4) การเล่นเสียงต่อเนื่อง (Legato) 5) การเล่นเสียงขาด (Staccato) 6) การเล่นเชื่อมเสียง (Legato) 7) บทฝึกสำหรับการรวมวง (Etude For Ensembles) ทั้งนี้การฝึกซ้อมควบคู่ไปกับเครื่องเคาะจังหวะ จากอัตราจังหวะซ้ำไปเร็ว ผู้วิจัยได้กำหนดอัตราความเร็วของการบรรเลงไว้ 80 (Andantino) โดยพบว่านักศึกษาได้ฝึกซ้อมเทคนิคตามที่ผู้วิจัยกำหนด ตลอดระยะเวลา 1 เดือน นักศึกษามีทักษะการบรรเลงที่ดีขึ้น และสามารถบรรเลงบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูกได้อย่างถูกต้องและพร้อมเพรียง ทั้งจังหวะเทคนิค และความเข้มของเสียงที่กำหนด โดยได้แสดงการบรรเลงต่อหน้าสาธารณชนในงานศิลปวัฒนธรรม อุดมศึกษา ครั้งที่ 21 ยลแสง-ศิลป์ ดินแดนแห่งความสุข เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2566 ณ สนามฟุตบอล Happiness Stadium มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ภาพที่ 12 QR Code การแสดงดนตรีบทเพลง “แม่ฮ้างกล่อมลูก” โดยวง UBRU Orchestra งานศิลปวัฒนธรรม อุดมศึกษา ครั้งที่ 21 ยลแสง-ศิลป์ ดินแดนแห่งความสุข เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2566 ณ สนามฟุตบอล Happiness Stadium มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเรียบเรียงบทเพลง “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงพื้นบ้าน “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา พบว่า การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงพื้นบ้าน “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา จากการเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงชิ้นใหม่ ผู้วิจัยใช้

ทฤษฎีตะวันตกแบบอิงทฤษฎีเสียง สำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลง และการใช้เทคนิคสำหรับการเรียบเรียงเสียงประสานดนตรีตะวันตก เข้ามาใช้ผสมผสานกับท่วงทำนองของบทเพลงพื้นบ้าน ประกอบด้วย การเพิ่มโครงสร้างเพลง 1) ท่อนนำ (Introduction) 2) ท่อนหางเพลง (Coda) และเทคนิคการบรรเลงต่าง ๆ ได้แก่ 1. เทคนิคแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato) 2) เทคนิคการเลียน (Imitation) 3) เทคนิคการขยายส่วน (Augmentation) 4) เทคนิคการทบโน้ต (Doubling) 5) เทคนิคการเปลี่ยนทฤษฎีเสียงใกล้เคียง (Closely Related Key) และ 6) การยืมคอร์ด (Borrowed Chord) พบว่า การใช้วิธีการเรียบเรียงและการสร้างสรรค์ท่อนขึ้นใหม่นี้ ทำให้บทเพลงเกิดความน่าสนใจขึ้น จากเดิมบทเพลงดำเนินทำนองวนซ้ำด้วยโครงสร้างคอร์ด C Em Am G F ในทฤษฎีเสียง เอไมเนอร์เพนทาโทนิค (A minor Pentatonic) ทั้งบทเพลง ทำให้บทเพลงเกิดการเวียนซ้ำอยู่กับที่ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาข้อมูลบทเพลงจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง หนังสือ และสื่อออนไลน์ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและโครงสร้างคอร์ดเหล่านี้มาสร้างสรรค์ใหม่ให้เกิดท่อนนำ (Introduction) และทำการเรียบเรียงใหม่เมื่อเข้าสู่ทำนองเพลงในตอน A, B, ทำให้เกิดโครงสร้าง เทคนิคการบรรเลงการสอดประสาน และสีสันเสียงของเครื่องดนตรีที่เกิดขึ้นใหม่

2. เพื่อบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตกและปฏิบัติรวมวง พบว่า การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตก และปฏิบัติรวมวง เมื่อผู้วิจัยเรียบเรียงเพลงแล้วเสร็จ และได้ทำการตรวจทานการเรียบเรียงบทเพลงกับอาจารย์ประจำเครื่องเอกของแต่ละเครื่อง ก่อนส่งโน้ตเพลงให้กับอาจารย์ผู้สอนรายวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตกและวิชาปฏิบัติรวมวง ในระยะเวลา 1 เดือน ได้แบ่งวันเวลาฝึกซ้อมออกเป็น 4 วัน ได้แก่ วันอังคาร พุธ พฤหัสบดี และศุกร์ ใช้เวลาฝึกซ้อม 4-5 ชั่วโมงต่อวัน แบ่งออกเป็นฝึกซ้อมเทคนิคที่สร้างขึ้นจากบทเพลง 7 เทคนิค ได้แก่ 1) การเล่นเสียงยาว (Long Tone) 2) การเล่นบันไดเสียง (Scale) 3) การเล่นโน้ตแยก (Arpeggio) 4) การเล่นเสียงต่อเนื่อง (Legato) 5) การเล่นเสียงขาด (Staccato) 6) การเล่นเชื่อมเสียง (Legato) 7) บทฝึกสำหรับการรวมวง (Etude For Ensembles) ทั้งนี้การฝึกซ้อมควบคู่ไปกับเครื่องเคาะจังหวะ จากอัตราจังหวะช้าไปเร็ว ผู้วิจัยได้กำหนดอัตราความเร็วของการบรรเลงไว้ 80 (Andantino) โดยพบว่านักศึกษาได้ฝึกซ้อมเทคนิคตามที่ผู้วิจัยกำหนด ตลอดระยะเวลา 1 เดือน นักศึกษามีทักษะการบรรเลงที่ดีขึ้น และสามารถบรรเลงบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูกได้อย่างถูกต้องและพร้อมเพรียง ทั้งจังหวะ เทคนิค และความเข้มของเสียงที่กำหนด

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการเรียบเรียงบทเพลง “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การเรียบเรียงเสียงประสานบทเพลงพื้นบ้าน “แม่ฮ้างกล่อมลูก” สำหรับวงออร์เคสตรา จากการใช้ทฤษฎีดนตรีตะวันตกแบบระบบอิงทฤษฎีเสียง (Tonality) เข้ามาเรียบเรียงให้กับบทเพลงพื้นบ้านแม่ฮ้างกล่อมลูก ผู้วิจัยพบว่าโครงสร้างและเทคนิคดนตรีตะวันตกทำให้เกิดความหลากหลายทางการบรรเลง อีกทั้งยังทำให้บทเพลงเกิดความร่วมสมัยและทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจฟังเพลงพื้นบ้านมากขึ้น จากการศึกษาดูบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูกนั้นพบเพียงเทคนิค เทคนิคโน้ตเบียด (Acciaccatura) เทคนิคโดรน หรือ เสียงค้าง เทคนิคครูดสาย (Glissando) เท่านั้น อีกทั้งมีข้อจำกัดทางด้านบันไดเสียง (Scale) ที่ใช้ในการบรรเลง มีเพียง 5 เรียกว่าเพนทาโทนิคสเกล (Pentatonic Scale) คือ เสียงที่ 1 ห่างจากเสียงที่ 2 ครึ่งเสียง เสียงที่ 2 ห่างจากเสียงที่ 3 หนึ่งเสียง เสียงที่ 3 ห่างจากเสียงที่ 4 หนึ่งเสียง เสียงที่ 4 ห่างจากเสียงที่ 5 ซึ่งบันไดเสียงทางดนตรีตะวันตกสามารถบรรเลงได้ถึง 12 เสียง

2. การบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตก และปฏิบัติรวมวง จากการนำบทฝึกที่สร้างจากการเรียบเรียงบทเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก มาบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนวิชาปฏิบัติเดี่ยวเครื่องดนตรีตะวันตกและปฏิบัติรวมวง โดยให้อาจารย์ผู้สอนประจำเครื่องเอกนำฝึกซ้อมเทคนิคต่าง ๆ นอกจากนักศึกษามีทักษะทางดนตรีที่ดีขึ้นแล้ว ยังทำให้

นักศึกษาได้รู้จักเทคนิคการบรรเลงดนตรีตะวันตกที่มากขึ้น และสามารถนำทักษะการบรรเลงที่ได้ไปใช้กับบทเพลงที่มีเทคนิคที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ประเด็นด้านการนำงานวิจัยไปศึกษาต่อ สำหรับผู้ที่ต้องการประพันธ์เพลงหรือเรียบเรียงบทเพลงขึ้นใหม่ ด้วยการใช้เทคนิคทางดนตรีตะวันตกแบบระบบอังกูญแจเสียง (Tonality) ประกอบด้วย เทคนิคแนวซ้ำยืนพื้น (Ostinato), เทคนิคการเลียน (Imitation), เทคนิคการขยายส่วน (Augmentation), เทคนิคการทบโน้ต (Doubling), เทคนิคการเปลี่ยนอังกูญแจเสียงใกล้เคียง (Closely Related Key) และการยืมคอร์ด (Borrowed Chord) เพื่อเป็นแนวทางเริ่มต้นในการประพันธ์และการเรียบเรียงเพลง อีกทั้งผู้ที่สนใจประวัติ และโครงสร้างของเพลงแม่ฮ้างกล่อมลูก และนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปถ่ายทอดให้กับนักเรียน นักศึกษา หรือประชาชนที่สนใจ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ประเด็นด้านการนำแบบฝึกหัดไปฝึกฝน การนำบทเพลงพื้นบ้านอีสานมาสร้างแบบฝึกหัดจากการเรียบเรียงนี้ ทำให้นักศึกษา รวมไปถึงบุคคลที่สนใจ ได้รู้จักบทเพลงพื้นบ้านอย่างลึกซึ้งและเกิดทักษะใหม่ผ่านการฝึกฝน ซึ่งประกอบด้วยเทคนิคต่าง ๆ ทางดนตรีตะวันตกที่ผสมผสานอยู่ในการเรียบเรียงบทเพลงพื้นบ้าน

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท ชันธศิริ. (2560). *ดุริยางคศิลป์ตะวันตก เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฏฐา พันธุ์เจริญ. (2552). *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- _____. (2563). *สังคีตลักษณ์และการวิเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- ณัฏฐา โสதியานุรักษ์. (2542). *ทฤษฎีดนตรี*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธ์ สุทธิจิตต์. (2557). *สังคีตนิยม: ความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ ตระกูลฐาน. (2558). *ดนตรีศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระชาติ เปรมานนท์. (2537). *ปรัชญาและเทคนิคการแต่งเพลงร่วมสมัยไทย*. คณะศิลปกรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไขไข ธารสารโสภณ. (2563). ระบบทางดนตรีตะวันตก. *วารสารดนตรีและการแสดง*, 6(1), 122-133.
- อัครวัตร เชื้อมกลาง. (2561). *การเรียบเรียงเสียงประสานเพลงพื้นบ้านอีสานในรูปแบบดนตรีคลาสสิกสำหรับวงแชมเบอร์*. (รายงาน ผลการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- Adler, Samuel. (2002). *The Study of Orchestration*. (3rd ed.). New York: W. W. Norton & Company.
- Kostka, S., & Payne, D., & Almen. (2018). *B. Tonal Harmony*. (8th ed.). New York: McGraw-Hill.